

॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता — क्रम पाठः

षष्ठकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः

सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं

ॐ नमः परमात्मने । श्री गुरुभ्यो नमः । हरिः ॐ

इन्द्रो वृत्राय । वृत्राय वज्रम् । वज्रमुत् । उदयच्छत् । अयच्छत् सः । स वृत्रः । वृत्रो वज्रात् ।
वज्रादुद्यतात् । उद्यतादबिभेत् । उद्यतादित्युत्—यतात् । अबिभेत् सः । सोऽब्रवीत् । अब्रवीन्
मा । मा मे । मे प्र । प्र हाः । हारस्ति । अस्ति वै । वा इदम् । इदम् मयि । मयि वीर्यम् ।
वीर्यम् तत् । तत् ते । ते प्र । प्र दास्यामि । दास्यामीति । इति तस्मै । तस्मा उक्थ्यम् । उक्थ्यम्
प्र । प्रायच्छत् । अयच्छत् तस्मै । तस्मै द्वितीयम् । द्वितीयमुत् । उदयच्छत् । अयच्छत् सः ।
सोऽब्रवीत् । अब्रवीन् मा । मा मे । मे प्र । प्र हाः । हारस्ति । अस्ति वै । वा इदम् । इदम् मयि ।
मयि वीर्यम् । वीर्यम् तत् । तत् ते । ते प्र । प्र दास्यामि । दास्यामीति । इति तस्मै ॥ [१] ॥
तस्मा उक्थ्यम् । उक्थ्यमेव । एव प्र । प्रायच्छत् । अयच्छत् तस्मै । तस्मै तृतीयम् । तृतीयमुत् ।
उदयच्छत् । अयच्छत् तम् । तव्विष्णुः । विष्णुरनु । अन्वतिष्ठत् । अतिष्ठत् जहि । जहीति ।
इति सः । सोऽब्रवीत् । अब्रवीन् मा । मा मे । मे प्र । प्र हाः । हारस्ति । अस्ति वै । वा इदम् ।
इदम् मयि । मयि वीर्यम् । वीर्यम् तत् । तत् ते । ते प्र । प्र दास्यामि । दास्यामीति । इति तस्मै ।
तस्मा उक्थ्यम् । उक्थ्यमेव । एव प्र । प्रायच्छत् । अयच्छत् तम् । तम् निर्मायम् । निर्मायम्
भूतम् । निर्मायमिति निः—मायम् । भूतमहन्न । अहन्यज्ञः । यज्ञो हि । हि तस्य । तस्य माया ।
मायाऽऽसीत् । आसीद् यत् । यदुक्थ्यः । उक्थ्यो गृह्यते । गृह्यत इन्द्रियम् । इन्द्रियमेव । एव
तत् ॥ [२] ॥ तद् वीर्यम् । वीर्ययजमानः । यजमानो भ्रातृव्यस्य । भ्रातृव्यस्य वृद्धेत् ।

वृङ्क्त इन्द्राय। इन्द्राय त्वा। त्वा बृहद्वते। बृहद्वते वयस्वते। बृहद्वत इति बृहत्—वते।
 वयस्वत इति। इत्याह। आहेन्द्राय। इन्द्राय हि। हि सः। स तम्। तम् प्र। प्रायच्छत्।
 अयच्छत् तस्मै। तस्मै त्वा। त्वा विष्णवे। विष्णवे त्वा। त्वेति। इत्याह। आह यत्। यदेव।
 एव विष्णुः। विष्णुरन्वतिष्ठत। अन्वतिष्ठत जहि। अन्वतिष्ठतेत्यनु—अतिष्ठत। जहीति। इति
 तस्मात्। तस्माद् विष्णुम्। विष्णुमन्वाभजति। अन्वाभजति त्रिः। अन्वाभजतीत्यनु—आभ-
 जति। त्रिर् निः। निर् गृह्णाति। गृह्णाति त्रिः। त्रिर्हि। हि सः। स तम्। तम् तस्मै। तस्मै प्र।
 प्रायच्छत्। अयच्छदेषः। एष ते। ते योनिः। योनिः पुनरहविः। पुनरहविरसि। पुनरहविरिति
 पुनः—हविः। असीति। इत्याह। आह पुनःपुनः। पुनःपुनर्हि। पुनःपुनरिति पुनः—पुनः।
 ॥ [३] ॥ ह्यस्मात्। अस्मान् निर्गृह्णाति। निर्गृह्णाति चख्षुः। निर्गृह्णातीति निः—गृह्णाति।
 चख्षुर वै। वा एतत्। एतद् यज्ञस्य। यज्ञस्य यत्। यदुक्थ्यः। उक्थ्यस्तस्मात्। तस्मा-
 दुक्थ्यम्। उक्थ्यं हुतम्। हुतं सोमाः। सोमा अन्वारयन्ति। अन्वारयन्ति तस्मात्। अन्वा-
 यन्तीत्यनु—आयन्ति। तस्मादात्मा। आत्मा चख्षुः। चख्षुरनु। अन्वेति। एति तस्मात्।
 तस्मादेकम्। एक्यन्तम्। यन्तम् बहवः। बहवोऽनु। अनु यन्ति। यन्ति तस्मात्। तस्मादेकः।
 एको बहूनाम्। बहूनाम् भद्रः। भद्रो भवति। भवति तस्मात्। तस्मादेकः। एको बहीः। बहीर्
 जायाः। जाया विन्दते। विन्दते यदि। यदि कामयेत। कामयेतादध्वर्युः। अदध्वर्युरात्मानम्।
 आत्मानय्यज्ञयशसेन। यज्ञयशसेनार्पयेयम्। यज्ञयशसेनेति यज्ञ—यशसेन। अर्पयेयमिति।
 इत्यन्तरा। अन्तराऽऽहवनीयम्। आहवनीयम् च। आहवनीयमित्या—हवनीयम्। च हवि-
 र्द्धानम्। हविरर्द्धानम् च। हविरर्द्धानमिति हविः—धानम्। च तिष्ठन्न। तिष्ठन्नव। अव नयेत्।
 नयेदात्मानम्। ॥ [४] ॥ आत्मानमेव। एव यज्ञयशसेन। यज्ञयशसेनार्पयति। यज्ञयशसे-
 नेति यज्ञ—यशसेन। अर्पयति यदि। यदि कामयेत। कामयेत यजमानम्। यजमानय्यज्ञयश-
 सेन। यज्ञयशसेनार्पयेयम्। यज्ञयशसेनेति यज्ञ—यशसेन। अर्पयेयमिति। इत्यन्तरा। अन्तरा
 सदोहविरर्द्धाने। सदोहविरर्द्धाने तिष्ठन्न। सदोहविरर्द्धाने इति सदः—हविरर्द्धाने। तिष्ठन्नव। अव
 नयेत्। नयेद् यजमानम्। यजमानमेव। एव यज्ञयशसेन। यज्ञयशसेनार्पयति। यज्ञयशसेनेति
 यज्ञ—यशसेन। अर्पयति यदि। यदि कामयेत। कामयेत सदस्यान्। सदस्यान्यज्ञयशसेन।

यज्ञयशसेनार्पयेयम् । यज्ञयशसेनेति यज्ञ—यशसेन । अर्पयेयमिति । इति सदः । सद आलभ्य । आलभ्याव । आलभ्येत्या—लभ्य । अव नयेत् । नयेथ सदस्यान् । सदस्यानेव । एव यज्ञयशसेन । यज्ञयशसेनार्पयति । यज्ञयशसेनेति यज्ञ—यशसेन । अर्पयतीत्यर्पयति ॥ ॥ [५] ॥

(इतीन्द्रियमेव पुनः पुन नयेत् त्रयस्त्रिंशच्च)

॥ १ ॥

★

आयुर् वै । वा एतत् । एतद् यज्ञस्य । यज्ञस्य यत् । यद् ध्रुवः । ध्रुव उत्तमः । उत्तमो ग्रहाणाम् । उत्तम इत्युत्—तमः । ग्रहाणाम् गृह्यते । गृह्यते तस्मात् । तस्मादायुः । आयुः प्राणानाम् । प्राणानामुत्तमम् । प्राणानामिति प्र—अनानाम् । उत्तमम् मूर्द्धानम् । उत्तममित्युत्—तमम् । मूर्द्धानम् दिवः । दिवो अरतिम् । अरतिम् पृथिव्याः । पृथिव्या इति । इत्याह । आह मूर्द्धानम् । मूर्द्धानमेव । एवैनम् । एन५ समानानाम् । समानानाम् करोति । करोति वैश्वानरम् । वैश्वानरमृताय । ऋताय जातम् । जातमग्निम् । अग्निमिति । इत्याह । आह वैश्वानरम् । वैश्वानर५ हि । हि देवतया । देवतयाऽऽयुः । आयुरुभयतौवैश्वानरः । उभयतौवैश्वानरो गृह्यते । उभयतौवैश्वानर इत्युभयतः—वैश्वानरः । गृह्यते तस्मात् । तस्मादुभयतः । उभयतः प्राणाः । प्राणा अधस्तात् । प्राणा इति प्र—अनाः । अधस्ताच्च च । चोपरिष्ठात् । उपरिष्ठाच्च च । चार्द्धिनः । अर्द्धिनोऽन्ये । अन्ये ग्रहाः । ग्रहा गृह्यन्ते । गृह्यन्तेऽर्द्धी । अर्द्धी ध्रुवः । ध्रुवस्तस्मात् । तस्मादूर्द्धी । ॥ [६] ॥ अर्द्ध्यवाङ् । अवाङ् प्राणः । प्राणोऽन्येषाम् । प्राण इति प्र—अनः । अन्येषाम् प्राणानाम् । प्राणानामुपोऽस्ते । प्राणानामिति प्र—अनानाम् । उपोऽस्तेऽन्ये । उपोऽस्ते इत्युप—उस्ते । अन्ये ग्रहाः । ग्रहाः साद्यन्ते । साद्यन्तेऽनुपोऽस्ते । अनुपोऽस्ते ध्रुवः । अनुपोऽस्ते इत्यनुप—उस्ते । ध्रुवस्तस्मात् । तस्मादस्त्रा । अस्त्राऽन्याः । अन्याः प्रजाः । प्रजाः प्रतितिष्ठन्ति । प्रजा इति प्र—जाः । प्रतितिष्ठन्ति मा५सेन । प्रतितिष्ठन्तीति प्रति—तिष्ठन्ति । मा५सेनान्याः । अन्या असुराः । असुरा वै । वा उत्तरतः । उत्तरतः पृथिवीम् । उत्तरत इत्युत्—तरतः । पृथिवीम् पर्याचिकीर्षन् । पर्याचिकीर्षन् ताम् । पर्याचिकीर्षन्निति परि—आचिकीर्षन् । ताम् देवाः । देवा ध्रुवेण । ध्रुवेणादृ५हन् । अदृ५हन् तत् । तद् ध्रुवस्य । ध्रुवस्य ध्रुवत्वम् । ध्रुवत्वय्यत् । ध्रुवत्वमिति ध्रुव—त्वम् । यद् ध्रुवः । ध्रुव उत्तरतः । उत्तरतः साद्यते । उत्तरत इत्युत्—तरतः ।

साद्यते धृत्यै॥ धृत्या आयुः । आयुर् वै । वा एतत् । एतद् यज्ञस्य । यज्ञस्य यत् । यद् ध्रुवः । ध्रुव आत्मा । आत्मा होता॥ होता यत् । यद्धोतृचमसे । होतृचमसे ध्रुवम् । होतृचमस इति होतृचमसे । ध्रुवमवनयति । अवनयत्यात्मन् । अवनयतीत्यव—नयति । आत्मन्नेव । एव यज्ञस्य । यज्ञस्यायुः । ॥ [७] ॥ आयुर् दधाति । दधाति पुरस्तात् । पुरस्तादुक्थस्य । उक्थस्यावनीयः । अवनीय इति । अवनीय इत्यव—नीयः । इत्याहुः । आहुः पुरस्तात् । पुरस्ताद्धि । ह्यायुषः । आयुषो भुङ्क्ते । भुङ्क्ते मद्ध्यतः । मद्ध्यतोऽवनीयः । अवनीय इति । अवनीय इत्यव—नीयः । इत्याहुः । आहुर् मद्ध्यमेन । मद्ध्यमेन हि । ह्यायुषः । आयुषो भुङ्क्ते । भुङ्क्त उत्तरार्द्धे । उत्तरार्द्धेऽवनीयः । उत्तरार्द्ध इत्युत्तर—अर्द्धे । अवनीय इति । अवनीय इत्यव—नीयः । इत्याहुः । आहुरुत्तमेन । उत्तमेन हि । उत्तमेनेत्युत्—तमेन । ह्यायुषः । आयुषो भुङ्क्ते । भुङ्क्ते वैश्वदेव्याम् । वैश्वदेव्यामृचि । वैश्वदेव्यामिति वैश्व—देव्याम् । ऋचि शस्यमानायाम् । शस्यमानायामव । अव नयति । नयति वैश्वदेव्यः । वैश्वदेव्यो वै । वैश्वदेव्य इति वैश्व—देव्यः । वै प्रजाः । प्रजाः प्रजासु । प्रजा इति प्र—जाः । प्रजास्वेव । प्रजास्विति प्र—जासु । एवायुः । आयुर् दधाति । दधातीति दधाति ॥ ॥ [८] ॥

(ध्रुवस्तस्मा देव यज्ञस्यै कान्न चत्वारिंशच्च)

॥ २ ॥

यज्ञेन वै । वै देवाः । देवाः सुवर्गम् । सुवर्गल्लोकम् । सुवर्गमिति सुवः—गम् । लोकमायन्न । आयन् ते । तेऽमन्यन्त । अमन्यन्त मनुष्याः । मनुष्या नः । नोऽन्वाभविष्यन्ति । अन्वाभविष्यन्तीति । अन्वाभविष्यन्तीत्यनु—आभविष्यन्ति । इति ते । ते सँव्वथ्सरेण । सँव्वथ्सरेण योपयित्वा । सँव्वथ्सरेणेति सम्—वथ्सरेण । योपयित्वा सुवर्गम् । सुवर्गल्लोकम् । सुवर्गमिति सुवः—गम् । लोकमायन्न । आयन् तम् । तमृषयः । ऋषय ऋतुग्रहैः । ऋतुग्रहैरेव । ऋतुग्रहैरित्यृतु—ग्रहैः । एवानु । अनु प्र । प्राजानन्न । अजानन्यत् । यदृतुग्रहाः । ऋतुग्रहा गृह्यन्ते । ऋतुग्रहा इत्यृतु—ग्रहाः । गृह्यन्ते सुवर्गस्य । सुवर्गस्य लोकस्य । सुवर्गस्येति सुवः—गस्य । लोकस्य प्रज्ञात्यै । प्रज्ञात्यै द्वादश । प्रज्ञात्या इति प्र—ज्ञात्यै । द्वादश गृह्यन्ते । गृह्यन्ते द्वादश । द्वादश मासाः । मासाः सँव्वथ्सरः । सँव्वथ्सरः सँव्वथ्सरस्य । सँव्वथ्सर इति सम्—वथ्सरः । सँव्व-

थ्सरस्य प्रज्ञात्यै। सव्वथ्सरस्येति सम्—वथ्सरस्य। प्रज्ञात्यै सह। प्रज्ञात्या इति प्र—ज्ञात्यै। सह प्रथमौ। प्रथमौ गृह्येते। गृह्येते सह। गृह्येते इति गृह्येते। सहोत्तमौ। उत्तमौ तस्मात्। उत्तमावित्युत—तमौ। तस्माद् द्वौद्वौ। द्वौद्वौवृत्तौ। द्वौद्वौविति द्वौ—द्वौ। ऋतू उभयतौमुखम्। ऋतू इत्यृतू। उभयतौमुखमृतुपात्रम्। उभयतौमुखमित्युभयतः—मुखम्। ऋतुपात्रम् भवति। ऋतुपात्रमित्यृतु—पात्रम्। भवति कः। को हि। ॥ [९] ॥ हि तत्। तद् वेद। वेद यतः। यत ऋतूनाम्। ऋतूनाम् मुखम्। मुखमृतुना। ऋतुना प्र। प्रेष्य। इष्येति। इति षट्। षट् कृत्वः। कृत्वा आह। आह षट्। षड् वै। वा ऋतवः। ऋतव ऋतून्। ऋतूनेव। एव प्रीणाति। प्रीणात्यृतुभिः। ऋतभिरिति। ऋतुभिरित्यृतु—भिः। इति चतुः। चतुश्चतुष्पदः। चतुष्पद एव। चतुष्पद इति चतुः—पदः। एव पशून्। पशून् प्रीणाति। प्रीणाति द्विः। द्विः पुनः। पुनर्ऋतूनां। ऋतूनाऽऽह। आह द्विपदः। द्विपद एव। द्विपद इति द्वि—पदः। एव प्रीणाति। प्रीणात्यृतुना। ऋतुना प्र। प्रेष्य। इष्येति। इति षट्। षट् कृत्वः। कृत्वा आह। आहर्तुभिः। ऋतुभिरिति। ऋतुभिरित्यृतु—भिः। इति चतुः। चतुस्तस्मात्। तस्माच्च चतुष्पादः। चतुष्पादः पशवः। चतुष्पाद इति चतुः—पादः। पशव ऋतून्। ऋतूनुप। उप जीवन्ति। जीवन्ति द्विः। द्विः पुनः। ॥ [१०] ॥ पुनर्ऋतूनां। ऋतूनाऽऽह। आह तस्मात्। तस्माद् द्विपादः। द्विपादश्चतुष्पदः। द्विपाद इति द्वि—पादः। चतुष्पदः पशून्। चतुष्पद इति चतुः—पदः। पशूनुप। उप जीवन्ति। जीवन्त्यृतुना। ऋतुना प्र। प्रेष्य। इष्येति। इति षट्। षट् कृत्वः। कृत्वा आह। आहर्तुभिः। ऋतुभिरिति। ऋतुभिरित्यृतु—भिः। इति चतुः। चतुर् द्विः। द्विः पुनः। पुनर्ऋतूनां। ऋतूनाऽऽह। आह क्रमणम्। आक्रमणमेव। आक्रमणमित्या—क्रमणम्। एव तत्। तथ सेतुम्। सेतुयजमानः। यजमानः कुरुते। कुरुते सुवर्गस्य। सुवर्गस्य लोकस्य। सुवर्गस्येति सुवः—गस्य। लोकस्य समष्ट्यै। समष्ट्यै न। समष्ट्या इति सम्—अष्ट्यै। नान्यः। अन्योऽन्यम्। अन्यमनु। अनु प्र। प्र पद्येत। पद्येत यत्। यदन्यः। अन्योऽन्यम्। अन्यमनुप्रपद्येत। अनुप्रपद्येतर्तुः। अनुप्रपद्येतेत्यनु—प्रपद्येत। ऋतुर्ऋतुम्। ऋतुमनु। अनु प्र। प्र पद्येत। पद्येतर्तवः। ऋतवो मोहुकाः। मोहुकाः स्युः। स्युः प्रसिद्धम्। ॥ [११] ॥ प्रसिद्धमेव। प्रसिद्धमिति प्र—सिद्धम्। एवादध्वर्युः। अदध्वर्युर् दर्विषणेन। दर्विषणेन प्र। प्र पद्यते। पद्यते प्रसिद्धम्। प्रसिद्धम् प्रतिप्रस्थाता। प्रसि-

द्धमिति प्र—सिद्धम्। प्रतिप्रस्थातोत्तरेण। प्रतिप्रस्थातेति प्रति—प्रस्थाता। उत्तरेण तस्मात्। उत्तरेणेत्युत्—तरेण। तस्मादादित्यः। आदित्यः षट्। षण्मासः। मासो दख्विणेन। दख्विणेनैति। एति षट्। षडुत्तरेण। उत्तरेणोपयामगृहीतः। उत्तरेणेत्युत्—तरेण। उपयामगृहीतोऽसि। उपयामगृहीत इत्युपयाम—गृहीतः। असि स॒सर्पः। स॒सर्पोऽसि। स॒सर्प इति सम्—सर्पः। अस्य॒हस्पत्याय॑। अ॒हस्पत्याय॑ त्वा। अ॒हस्पत्यायेत्य॑हः—पत्याय॑। त्वेति। इत्याह। आहास्ति। अस्ति त्रयोदशः। त्रयोदशो मासः। त्रयोदश इति त्रयः—दशः। मास इति। इत्याहुः। आहुस्तम्। तमेव। एव तत्। तत्प्रीणाति। प्रीणातीति प्रीणाति॥ ॥ [१२] ॥

(को जीवन्ति द्विः स्यु श्रुत्स्त्रिंशच्च)

॥ ३ ॥

★

सुवर्गाय वै। सुवर्गायेति सुवः—गाय। वा एते। एते लोकाय। लोकाय गृह्यन्ते। गृह्यन्ते यत्। यदुत्तुग्रहाः। ऋतुग्रहा ज्योतिः। ऋतुग्रहा इत्यृतु—ग्रहाः। ज्योतिरिन्द्राग्नी। इन्द्राग्नी यत्। इन्द्राग्नी इतीन्द्र—अग्नी। यदैन्द्राग्नम्। ऐन्द्राग्न, मृतुपात्रेण। ऐन्द्राग्नमित्यैन्द्र—अग्नम्। ऋतुपात्रेण गृह्णाति। ऋतुपात्रेणेत्यृतु—पात्रेण। गृह्णाति ज्योतिः। ज्योतिरेव। एवास्मै। अस्मा उपरिष्ठात्। उपरिष्ठाद् दधाति। दधाति सुवर्गस्य। सुवर्गस्य लोकस्य। सुवर्गस्येति सुवः—गस्य। लोकस्यानुख्यात्यै। अनुख्यात्या ओजोभृतौ। अनुख्यात्या इत्यनु—ख्यात्यै। ओजोभृतौ वै। ओजोभृतावित्योजः—भृतौ। वा एतौ। एतौ देवानाम्। देवानाय्यत्। यदिन्द्राग्नी। इन्द्राग्नी यत्। इन्द्राग्नी इतीन्द्र—अग्नी। यदैन्द्राग्नः। ऐन्द्राग्नो गृह्यते। ऐन्द्राग्न इत्यैन्द्र—अग्नः। गृह्यत ओजः। ओज एव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे वैश्वदेवम्। वैश्वदेव॑ शुक्रपात्रेण। वैश्वदेवमिति वैश्व—देवम्। शुक्रपात्रेण गृह्णाति। शुक्रपात्रेणेति शुक्र—पात्रेण। गृह्णाति वैश्वदेव्यः। वैश्वदेव्यो वै। वैश्वदेव्य इति वैश्व—देव्यः। वै प्रजाः। प्रजा असौ। प्रजा इति प्र—जाः। असावादित्यः। आदित्यः शुक्रः। शुक्रो यत्। यद् वैश्वदेवम्। वैश्वदेव॑ शुक्रपात्रेण। वैश्वदेवमिति वैश्व—देवम्। शुक्रपात्रेण गृह्णाति। शुक्रपात्रेणेति शुक्र—पात्रेण। गृह्णाति तस्मात्। तस्मादसौ। असावादित्यः। आदित्यः सर्वाः। ॥ [१३] ॥ सर्वाः प्रजाः। प्रजाः प्रत्यङ्ङुत्। प्रजा इति प्र—जाः। प्रत्यङ्ङुत्। उदेति। एति तस्मात्। तस्मात् सर्वः। सर्व एव। एव मन्यते। मन्यते माम्।

माम् प्रति । प्रत्युत् । उदगात् । अगादिति । इति वैश्वदेवम् । वैश्वदेवः शुक्रपात्रेण । वैश्वदेवमिति
 वैश्व—देवम् । शुक्रपात्रेण गृह्णाति । शुक्रपात्रेणेति शुक्र—पात्रेण । गृह्णाति वैश्वदेव्यः । वैश्वदेव्यो
 वै । वैश्वदेव्य इति वैश्व—देव्यः । वै प्रजाः । प्रजास्तेजः । प्रजा इति प्र—जाः । तेजः शुक्रः । शुक्रो
 यत् । यद् वैश्वदेवम् । वैश्वदेवः शुक्रपात्रेण । वैश्वदेवमिति वैश्व—देवम् । शुक्रपात्रेण गृह्णाति ।
 शुक्रपात्रेणेति शुक्र—पात्रेण । गृह्णाति प्रजासु । प्रजास्वेव । प्रजास्विति प्र—जासु । एव तेजः ।
 तेजो दधाति । दधातीति दधाति ॥ ॥ [१४] ॥

(तस्मादसावादित्य स्त्रिंशच्च)

॥ ४ ॥

★

इन्द्रो मरुद्भिः । मरुद्भिः साव्विद्येन । मरुद्भिरिति मरुत्—भिः । साव्विद्येन माब्ल्यन्दिने ।
 साव्विद्येनेति साम्—विद्येन । माब्ल्यन्दिने सर्वने । सर्वने वृत्रम् । वृत्रमहन्न । अहनयत् । यन्
 माब्ल्यन्दिने । माब्ल्यन्दिने सर्वने । सर्वने मरुत्वतीयाः । मरुत्वतीया गृह्यन्ते । गृह्यन्ते वार्त्रघ्नाः ।
 वार्त्रघ्ना एव । वार्त्रघ्ना इति वार्त्र—घ्नाः । एव ते । ते यजमानस्य । यजमानस्य गृह्यन्ते । गृह्यन्ते
 तस्य । तस्य वृत्रम् । वृत्रम् जघ्नुषः । जघ्नुष ऋतवः । ऋतवोऽमुह्यन्न । अमुह्यन्थ सः । स ऋतु-
 पात्रेण । ऋतुपात्रेण मरुत्वतीयान् । ऋतुपात्रेणेत्यृत्—पात्रेण । मरुत्वतीयानगृह्णात् । अगृह्णात्
 ततः । ततो वै । वै सः । स ऋतून् । ऋतून् प्र । प्राजानात् । अजानाद् यत् । यदृत्पात्रेण । ऋतुपा-
 त्रेण मरुत्वतीयाः । ऋतुपात्रेणेत्यृत्—पात्रेण । मरुत्वतीया गृह्यन्ते । गृह्यन्ते ऋतूनाम् । ऋतूनाम्
 प्रज्ञात्यै । प्रज्ञात्यै वज्रम् । प्रज्ञात्या इति प्र—ज्ञात्यै । वज्रवै । वा एतम् । एतय्यजमानः । यज-
 मानो भ्रातृव्याय । भ्रातृव्याय प्र । प्र हरति । हरति यत् । यन् मरुत्वतीयाः । मरुत्वतीया उत् ।
 उदेव । एव प्रथमेन । प्रथमेन यच्छति । ॥ [१५] ॥ यच्छति प्र । प्र हरति । हरति द्वितीयेन ।
 द्वितीयेन स्तृणुते । स्तृणुते तृतीयेन । तृतीयेनायुधम् । आयुधवै । वा एतत् । एतद् यजमानः ।
 यजमानः सम् । सः स्फुरते । कुरुते यत् । यन् मरुत्वतीयाः । मरुत्वतीया धनुः । धनुरेव । एव
 प्रथमः । प्रथमो ज्या । ज्या द्वितीयः । द्वितीय इषुः । इषुस्तृतीयः । तृतीयः प्रति । प्रत्येव । एव
 प्रथमेन । प्रथमेन धत्ते । धत्ते वि । वि सृजति । सृजति द्वितीयेन । द्वितीयेन विच्छति । विच्छति
 तृतीयेन । तृतीयेनेन्द्रः । इन्द्रो वृत्रम् । वृत्रं हत्वा । हत्वा पराम् । पराम् परावर्तम् । परावर्तम-

गच्छत्। परावतमिति परा—वतम्। अगच्छदप। अपाराधम्। अराधमिति। इति मन्यमानः। मन्यमानः सः। स हरितः। हरितोऽभवत्। अभवथ सः। स एतान्। एतान् मरुत्वतीयान्। मरुत्वतीयानात्मस्पर्णान्। आत्मस्पर्णानपश्यत्। आत्मस्पर्णानित्यात्म—स्पर्णान्। अपश्यत् तान्। तान् गृहीत। अगृहीत प्राणम्। ॥ [१६] ॥ प्राणमेव। प्राणमिति प्र—अनम्। एव प्रथमेन। प्रथमेनास्पृणुत। अस्पृणुतापानम्। अपानम् द्वितीयेन। अपानमित्यप—अनम्। द्वितीयेनात्मानम्। आत्मानम् तृतीयेन। तृतीयेनात्मस्पर्णाः। आत्मस्पर्णा वै। आत्मस्पर्णा इत्यात्म—स्पर्णाः। वा एते। एते यजमानस्य। यजमानस्य गृह्यन्ते। गृह्यन्ते यत्। यन् मरुत्वतीयाः। मरुत्वतीयाः प्राणम्। प्राणमेव। प्राणमिति प्र—अनम्। एव प्रथमेन। प्रथमेन स्पृणुते। स्पृणुतेऽपानम्। अपानम् द्वितीयेन। अपानमित्यप—अनम्। द्वितीयेनात्मानम्। आत्मानम् तृतीयेन। तृतीयेनेन्द्रः। इन्द्रो वृत्रम्। वृत्रमहन्न। अहन् तम्। तम् देवाः। देवा अब्रुवन्। अब्रुवन् महान्। महान्वै। वा अयम्। अयमभूत्। अभूद् यः। यो वृत्रम्। वृत्रमवधीत्। अवधीदिति। इति तत्। तन् महेन्द्रस्य। महेन्द्रस्य महेन्द्रत्वम्। महेन्द्रस्येति माहा—इन्द्रस्य। महेन्द्रत्वम् सः। महेन्द्रत्वमिति महेन्द्र—त्वम्। स एतम्। एतम् माहेन्द्रम्। माहेन्द्रमुद्धारम्। माहेन्द्रमिति माहा—इन्द्रम्। उद्धारमुत्। उद्धारमित्युत्—हारम्। उदहरत्। अहरत् वृत्रम्। वृत्रं हत्वा। हत्वाऽन्यासु। अन्यासु देवतासु। देवतास्वधि। अधि यत्। यन् माहेन्द्रः। माहेन्द्रो गृह्यते। माहेन्द्र इति माहा—इन्द्रः। गृह्यते उद्धारम्। उद्धारमेव। उद्धारमित्युत्—हारम्। एव तम्। तय्यजमानः। यजमान उत्। उदधरते। हरतेऽन्यासु। अन्यासु प्रजासु। प्रजास्वधि। प्रजास्विति प्र—जासु। अधि शुक्रपात्रेण। शुक्रपात्रेण गृह्णाति। शुक्रपात्रेणेति शुक्र—पात्रेण। गृह्णाति यजमानदेवत्यः। यजमानदेवत्यो वै। यजमानदेवत्य इति यजमान—देवत्यः। वै माहेन्द्रः। माहेन्द्रस्तेजः। माहेन्द्र इति माहा—इन्द्रः। तेजः शुक्रः। शुक्रो यत्। यन् माहेन्द्रम्। माहेन्द्रं शुक्रपात्रेण। माहेन्द्रमिति माहा—इन्द्रम्। शुक्रपात्रेण गृह्णाति। शुक्रपात्रेणेति शुक्र—पात्रेण। गृह्णाति यजमाने। यजमान एव। एव तेजः। तेजो दधाति। दधातीति दधाति ॥ [१७] ॥

(प्रथमेना गृहीत देवतास्व षाविंशतिश्च)

॥ ५ ॥

अदितिः पुत्रकामा । पुत्रकामा साद्ध्येभ्यः । पुत्रकामेति पुत्र—कामा । साद्ध्येभ्यो देवेभ्यः । देवेभ्यो ब्रह्मौदनम् । ब्रह्मौदनमपचत् । ब्रह्मौदनमिति ब्रह्म—ओदनम् । अपचत् तस्यै । तस्या उच्छेषणम् । उच्छेषणमददुः । उच्छेषणमित्युत्—शेषणम् । अददुस्तत् । तत् प्र । प्राश्जात् । आश्जाथ सा । सा रेतः । रेतोऽधत्त । अधत्त तस्यै । तस्यै चत्वारः । चत्वार आदित्याः । आदित्या अजायन्त । अजायन्त सा । सा द्वितीयम् । द्वितीयमपचत् । अपचत् सा । साऽमन्यत । अमन्यतोच्छेषणात् । उच्छेषणान् मे । उच्छेषणादित्युत्—शेषणात् । म इमे । इमेऽज्ञत । अज्ञत यत् । यदग्रे । अग्रे प्राशिष्यामि । प्राशिष्यामीतः । प्राशिष्यामीति प्र—अशिष्यामि । इतो मे । मे वसीयांसः । वसीयांसो जनिष्यन्ते । जनिष्यन्त इति । इति सा । साऽग्रे । अग्रे प्र । प्राश्जात् । आश्जाथ सा । सा रेतः । रेतोऽधत्त । अधत्त तस्यै । तस्यै व्यृद्धम् । व्यृद्धमाण्डम् । व्यृद्धमिति वि—ऋद्धम् । आण्डमजायत । अजायत सा । साऽऽदित्येभ्यः । आदित्येभ्य एव । एव तृतीयम् । ॥ [१८] ॥ तृतीयमपचत् । अपचद् भोगाय । भोगाय मे । म इदम् । इदं श्रान्तम् । श्रान्तमस्तु । अस्त्विति । इति ते । तेऽब्रुवन् । अब्रुवन् वरम् । वरं वृणामहै । वृणामहै यः । योऽतः । अतो जायातै । जायाता अस्माकम् । अस्माकं सः । स एकः । एकौऽसत् । असद् यः । योऽस्य । अस्य प्रजायाम् । प्रजायामृद्ध्यातै । प्रजायामिति प्र—जायाम् । ऋद्ध्याता अस्माकम् । अस्माकम् भोगाय । भोगाय भवात् । भवादिति । इति ततः । ततो विवस्वान् । विवस्वानादित्यः । आदित्योऽजायत । अजायत तस्य । तस्य वै । वा इयम् । इयम् प्रजा । प्रजा यत् । प्रजेति प्र—जा । यन् मनुष्याः । मनुष्यास्तासु । तास्वेकः । एक एव । एवर्द्धः । ऋद्धो यः । यो यजते । यजते सः । स देवानाम् । देवानाम् भोगाय । भोगाय भवति । भवति देवाः । देवा वै । वै यज्ञात् । यज्ञाद् रुद्रम् । ॥ [१९] ॥ रुद्रमन्तः । अन्तरायन्न । आयन्थ सः । स आदित्यान् । आदित्या, नन्वाक्रमत । अन्वाक्रमत ते । अन्वाक्रमतेत्यनु—आक्रमत । ते द्विदेवत्यान् । द्विदेवत्यान् प्र । द्विदेवत्यानिति द्वि—देवत्यान् । प्रापद्यन्त । अपद्यन्त तान् । तान् न । न प्रति । प्रति प्र । प्रायच्छन् । अयच्छन् तस्मात् । तस्मादपि । अपि वद्धम् । वद्धम् प्रपन्नम् । प्रपन्नम् न । प्रपन्नमिति प्र—पन्नम् । न प्रति । प्रति प्र । प्र यच्छन्ति । यच्छन्ति तस्मात् । तस्माद् द्विदेवत्येभ्यः । द्विदेवत्येभ्य आदित्यः । द्विदेवत्येभ्य इति द्वि—देव-

त्येभ्यः । आदित्यो निः । निर् गृह्यते । गृह्यते यत् । यदुच्छेषणात् । उच्छेषणादजायन्त । उच्छे-
षणादित्युत्—शेषणात् । अजायन्त तस्मात् । तस्मादुच्छेषणात् । उच्छेषणाद् गृह्यते । उच्छे-
षणादित्युत्—शेषणात् । गृह्यते तिसृभिः । तिसृभिर्ऋग्भिः । तिसृभिरिति तिसृ—भिः । ऋग्भिर्
गृह्णाति । ऋग्भिरित्यृक्—भिः । गृह्णाति माता । माता पिता । पिता पुत्रः । पुत्रस्तत् । तदेव ।
एव तत् । तन् मिथुनम् । मिथुनमुल्बम् । उल्बम् गर्भः । गर्भो जरायु । जरायु तत् । तदेव । एव
तत् । तन् मिथुनम् ॥ [२०] ॥ मिथुनम् पशवः । पशवो वै । वा एते । एते यत् । यदादित्यः ।
आदित्य ऊर्कः । ऊर्ग दधि । दधि ददधा । ददधा मच्छतः । मच्छतः श्रीणाति । श्रीणात्यूर्जम् ।
ऊर्जमेव । एव पशूनाम् । पशूनाम् मच्छतः । मच्छतो दधाति । दधाति श्रुतातङ्क्येन । श्रुता-
तङ्क्येन मेच्छत्वाय । श्रुतातङ्क्येनेति श्रुत—आतङ्क्येन । मेच्छत्वाय तस्मात् । मेच्छत्वा-
येति मेच्छ—त्वाय । तस्मादामा । आमा पक्वम् । पक्वम् दुहे । दुहे पशवः । पशवो वै । वा एते ।
एते यत् । यदादित्यः । आदित्यः परिश्रित्य । परिश्रित्य गृह्णाति । परिश्रित्येति परि—श्रित्य ।
गृह्णाति प्रतिरुद्ध्य । प्रतिरुद्ध्यैव । प्रतिरुद्ध्येति प्रति—रुद्ध्य । एवास्मै । अस्मै पशून् । पशून्
गृह्णाति । गृह्णाति पशवः । पशवो वै । वा एते । एते यत् । यदादित्यः । आदित्य एषः । एष रुद्रः ।
रुद्रो यत् । यदग्निः । अग्निः परिश्रित्य । परिश्रित्य गृह्णाति । परिश्रित्येति परि—श्रित्य । गृह्णाति
रुद्रात् । रुद्रादेव । एव पशून् । पशून्तः । अन्तर् दधाति । दधात्येषः ॥ [२१] ॥ एष वै । वै
विवस्वान् । विवस्वानादित्यः । आदित्यो यत् । यदुपांशुसवनः । उपांशुसवनः सः । उपां-
शुसवन इत्युपांशु—सवनः । स एतम् । एतमेव । एव सोमपीथम् । सोमपीथम् परि । सोम-
पीथमिति सोम—पीथम् । परि शये । शय आ । आ तृतीयसवनात् । तृतीयसवनाद् विवस्वः ।
तृतीयसवनादिति तृतीय—सवनात् । विवस्व आदित्य । आदित्यैषः । एष ते । ते सोमपीथः ।
सोमपीथ इति । सोमपीथ इति सोम—पीथः । इत्याह । आह विवस्वन्तम् । विवस्वन्तमेव । एवा-
दित्यम् । आदित्यं सोमपीथेन । सोमपीथेन सम् । सोमपीथेनेति सोम—पीथेन । समर्द्धयति ।
अर्द्धयति या । या दिव्या । दिव्या वृष्टिः । वृष्टिस्तया । तया त्वा । त्वा श्रीणामि । श्रीणामीति ।
इति वृष्टिकामस्य । वृष्टिकामस्य श्रीणीयात् । वृष्टिकामस्येति वृष्टि—कामस्य । श्रीणीयाद् वृष्टिम् ।
वृष्टिमेव । एवाव । अव रुन्धे । रुन्धे यदि । यदि ताजक् । ताजक् प्रस्कन्देत् । प्रस्कन्देद् वरषुकः ।

प्रस्कन्देदिति प्र—स्कन्देत्। वरूषुकः पर्जन्यः। पर्जन्यः स्यात्। स्याद् यदि। यदि चिरम्।
 चिरमवरूषुकः। अवरूषुको न। न सादयति। सादयत्यसन्नात्। असन्नादधि। हि प्रजाः। प्रजाः
 प्रजायन्ते। प्रजा इति प्र—जाः। प्रजायन्ते न। प्रजायन्त इति प्र—जायन्ते। नानु। अनु वषट्।
 वषट् करोति। करोति यत्। यदनुवषट्कुर्यात्। अनुवषट्कुर्याद् रुद्रम्। अनुवषट्कुर्यादित्यनु—
 वषट्कुर्यात्। रुद्रम् प्रजाः। प्रजा अन्ववसृजेत्। प्रजा इति प्र—जाः। अन्ववसृजेन् न। अन्वव-
 सृजेदित्यनु—अवसृजेत्। न हुत्वा। हुत्वाऽनु। अन्वीरूषेत। ईरूषेत यत्। यदन्वीरूषेत। अन्वी-
 रूषेत चरूषुः। अन्वीरूषेतेत्यनु—ईरूषेत। चरूषुरस्य। अस्य प्रमायुकम्। प्रमायुकं स्यात्।
 प्रमायुकमिति प्र—मायुकम्। स्यात् तस्मात्। तस्मान् न। नान्वीरूष्यः। अन्वीरूष्य इत्यनु—
 ईरूष्यः ॥ ॥ [२२] ॥

(एव यज्ञा ज्ञरायु तदेव तद न्तर्दधाति न सप्तविंशतिश्च)

॥ ६ ॥

★

अन्तर्यामपात्रेण सावित्रम्। अन्तर्यामपात्रेणेत्यन्तर्याम—पात्रेण। सावित्रमाग्रयणात्।
 आग्रयणाद् गृह्णाति। गृह्णाति प्रजापतिः। प्रजापतिर् वै। प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः। वा एषः।
 एष यत्। यदाग्रयणः। आग्रयणः प्रजानाम्। प्रजानाम् प्रजननाय। प्रजानामिति प्र—जानाम्।
 प्रजननाय न। प्रजननायेति प्र—जननाय। न सादयति। सादयत्यसन्नात्। असन्नादधि। हि
 प्रजाः। प्रजाः प्रजायन्ते। प्रजा इति प्र—जाः। प्रजायन्ते न। प्रजायन्त इति प्र—जायन्ते।
 नानु। अनु वषट्। वषट् करोति। करोति यत्। यदनुवषट्कुर्यात्। अनुवषट्कुर्याद् रुद्रम्।
 अनुवषट्कुर्यादित्यनु—वषट्कुर्यात्। रुद्रम् प्रजाः। प्रजा अन्ववसृजेत्। प्रजा इति प्र—जाः।
 अन्ववसृजेदेषः। अन्ववसृजेदित्यनु—अवसृजेत्। एष वै। वै गायत्रः। गायत्रो देवानाम्।
 देवानाय्यत्। यथ सविता। सवितैषः। एष गायत्रियै। गायत्रियै लोके। लोके गृह्यते। गृह्यते
 यत्। यदाग्रयणः। आग्रयणो यत्। यदन्तर्यामपात्रेण। अन्तर्यामपात्रेण सावित्रम्। अन्तर्याम-
 पात्रेणेत्यन्तर्याम—पात्रेण। सावित्रमाग्रयणात्। आग्रयणाद् गृह्णाति। गृह्णाति स्वात्। स्वादेव।
 एवैनम्। एन्योनैः। योनेर् निः। निर् गृह्णाति। गृह्णाति विश्वे। विश्वे देवाः। ॥ [२३] ॥
 देवास्तृतीयम्। तृतीयं सर्वनम्। सर्वनम् न। नोत्। उदयच्छन्न। अयच्छन् ते। ते सवितारम्।

स॒वि॒तार॑म् प्रा॒तस्स॒व॒नभा॑गम् । प्रा॒तस्स॒व॒नभा॑ग॒सन्त॑म् । प्रा॒तस्स॒व॒नभा॑गमि॒ति प्रा॒तस्स॒व॒न—
भा॑गम् । सन्त॑म् तृ॒तीय॒स॒व॒नम् । तृ॒तीय॒स॒व॒नम॑भि । तृ॒तीय॒स॒व॒नमि॒ति तृ॒तीय—स॒व॒नम् । अ॒भि
परि॑ । पर्य॑णयन् । अ॒न॒यन् ततः॑ । ततो॑ वै । वै ते । ते तृ॒तीयम् । तृ॒तीय॒स॒व॒नम् । स॒व॒नमु॒त् ।
उद॑यच्छन् । अ॒यच्छ॑न॒यत् । यत् तृ॒तीय॒स॒व॒ने । तृ॒तीय॒स॒व॒ने सा॒वि॒त्रः । तृ॒तीय॒स॒व॒न इति॑ तृ॒तीय—
स॒व॒ने । सा॒वि॒त्रो गृ॒ह्यते॑ । गृ॒ह्यते॑ तृ॒तीय॒स्य । तृ॒तीय॒स्य स॒व॒नस्य॑ । स॒व॒नस्यो॒द्यत्यै॑ । उ॒द्यत्यै॑
स॒वि॒तृपा॒त्रेण॑ । उ॒द्यत्या॑ इत्यु॒त्—य॒त्यै । स॒वि॒तृपा॒त्रेण॑ वै॒श्वदे॒वम् । स॒वि॒तृपा॒त्रेणेति॑ स॒वि॒तृ—
पा॒त्रेण॑ । वै॒श्वदे॒वम् क॒लशा॑त् । वै॒श्वदे॒वमि॒ति वै॒श्व—दे॒वम् । क॒लशा॑द् गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ वै॒श्वदे॒व्यः ।
वै॒श्वदे॒व्यो वै । वै॒श्वदे॒व्य इति॑ वै॒श्व—दे॒व्यः । वै प्र॒जाः । प्र॒जा वै॒श्वदे॒वः । प्र॒जा इति॑ प्र—जाः ।
वै॒श्वदे॒वः क॒लशः॑ । वै॒श्वदे॒व इति॑ वै॒श्व—दे॒वः । क॒लशः॑ स॒वि॒ता । स॒वि॒ता प्र॒स॒वाना॑म् । प्र॒स॒वाना॑—
मी॒शे । प्र॒स॒वाना॑मि॒ति प्र—स॒वाना॑म् । ई॒शे यत् । यत् स॒वि॒तृपा॒त्रेण॑ । स॒वि॒तृपा॒त्रेण॑ वै॒श्वदे॒वम् ।
स॒वि॒तृपा॒त्रेणेति॑ स॒वि॒तृ—पा॒त्रेण॑ । वै॒श्वदे॒वम् क॒लशा॑त् । वै॒श्वदे॒वमि॒ति वै॒श्व—दे॒वम् । क॒लशा॑द्
गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ स॒वि॒तृप्र॒सूतः॑ । स॒वि॒तृप्र॒सूत ए॒व । स॒वि॒तृप्र॒सूत इति॑ स॒वि॒तृ—प्र॒सूतः॑ । ए॒वास्मै॑ ।
अ॒स्मै प्र॒जाः । प्र॒जाः प्र । प्र॒जा इति॑ प्र—जाः । प्र ज॒नय॑ति । ॥ [२४] ॥ ज॒नय॑ति सोमे॑ । सोमे॑
सोम॑म् । सोम॑म॒भि । अ॒भि गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ रे॒तः । रे॒त ए॒व । ए॒व तत् । तद् द॑धाति । द॒धाति॑
सु॒शर्मा॑ । सु॒शर्मा॑ऽसि । सु॒शर्मेति॑ सु—शर्मा॑ । अ॒सि सु॒प्रति॑ष्ठानः । सु॒प्रति॑ष्ठान इति॑ । सु॒प्रति॑ष्ठान
इति॑ सु—प्रति॑ष्ठानः । इत्या॑ह । आ॒ह सोमे॑ । सोमे॑ हि । हि सोम॑म् । सोम॑म॒भिगृ॒ह्णाति॑ । अ॒भिगृ॒ह्णाति॑
प्रति॑ष्ठित्यै । अ॒भिगृ॒ह्णातीत्य॑भि—गृ॒ह्णाति॑ । प्रति॑ष्ठित्या ए॒तस्मिन् । प्रति॑ष्ठित्या इति॑ प्रति—स्थि॒त्यै ।
ए॒तस्मिन् वै । वा अ॒पि । अ॒पि ग्र॑हे । ग्र॑हे म॒नुष्ये॑भ्यः । म॒नुष्ये॑भ्यो दे॒वेभ्यः॑ । दे॒वेभ्यः॑ पि॒तृभ्यः॑ ।
पि॒तृभ्यः॑ क्रि॒यते । पि॒तृभ्य इति॑ पि॒तृ—भ्यः॑ । क्रि॒यते सु॒शर्मा॑ । सु॒शर्मा॑ऽसि । सु॒शर्मेति॑ सु—
शर्मा॑ । अ॒सि सु॒प्रति॑ष्ठानः । सु॒प्रति॑ष्ठान इति॑ । सु॒प्रति॑ष्ठान इति॑ सु—प्रति॑ष्ठानः । इत्या॑ह । आ॒ह
म॒नुष्ये॑भ्यः । म॒नुष्ये॑भ्य ए॒व । ए॒वैते॑न । ए॒तेन॑ करोति । क॒रोति॑ बृ॒हत् । बृ॒हदिति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह
दे॒वेभ्यः॑ । दे॒वेभ्य ए॒व । ए॒वैते॑न । ए॒तेन॑ करोति । क॒रोति॑ नमः॑ । नम॑ इति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह पि॒तृभ्यः॑ ।
पि॒तृभ्य ए॒व । पि॒तृभ्य इति॑ पि॒तृ—भ्यः॑ । ए॒वैते॑न । ए॒तेन॑ करोति । क॒रोत्ये॒ताव॑तीः । ए॒ताव॑तीर् वै ।
वै दे॒वताः॑ । दे॒वता॑स्ताभ्यः॑ । ताभ्य॑ ए॒व । ए॒वैन॑म् । ए॒न॒स॒र्वाभ्यः॑ । स॒र्वाभ्यो॑ गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णात्ये॒षः ।

ए॒ष ते॑ । ते॒ योनिः॑ । योनि॒र् विश्वे॑भ्यः । विश्वे॑भ्यस्त्वा । त्वा॒ देवे॑भ्यः । देवे॑भ्य इति॑ । इत्या॒ह । आ॒ह
वैश्व॑देवः । वैश्व॑देवो हि । वैश्व॑देव इति॑ वैश्व—देवः । ह्ये॑षः । ए॒ष इत्ये॑षः ॥ ॥ [२५] ॥

(विश्वे प्र पितृभ्य एवैतेन करोत्ये कान्नविंशतिश्च)

॥ ७ ॥

★

प्रा॒णो वै । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । वा ए॒षः । ए॒ष यत् । यदु॑पा॒शुः । उ॒पा॒शु यत् । उ॒पा॒शुरि॒-
त्यु॒प—अ॒शुः । यदु॑पा॒शुपा॒त्रेण॑ । उ॒पा॒शुपा॒त्रेण॑ प्रथ॒मः । उ॒पा॒शुपा॒त्रेणे॒त्यु॒पा॒शु—पा॒त्रेण॑ ।
प्रथ॒मश्च॑ । चो॒त्तमः॑ । उ॒त्तमश्च॑ । उ॒त्तम॑ इत्यु॒त—त॒मः । च ग्र॒हौ । ग्र॒हौ गृ॒ह्येते॑ । गृ॒ह्येते॑ प्रा॒णम् ।
गृ॒ह्येते॑ इति॑ गृ॒ह्येते॑ । प्रा॒णमे॒व । प्रा॒णमि॒ति प्र—अ॒नम् । ए॒वानु॑ । अनु॑ प्र॒यन्ति॑ । प्र॒यन्ति॑ प्रा॒णम् ।
प्र॒यन्तीति॑ प्र—यन्ति॑ । प्रा॒णमनु॑ । प्रा॒णमि॒ति प्र—अ॒नम् । अनु॑त् । उद् य॑न्ति । य॒न्ति प्र॒जाप॑तिः ।
प्र॒जाप॑ति॒र् वै । प्र॒जाप॑ति॒रिति॑ प्र॒जा—प॒तिः । वा ए॒षः । ए॒ष यत् । यदा॑ग्र॒यणः॑ । आ॒ग्र॒यणः॑ प्रा॒णः ।
प्रा॒ण उ॒पा॒शुः । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । उ॒पा॒शुः प॒त्नीः । उ॒पा॒शुरि॒त्यु॒प—अ॒शुः । प॒त्नीः
प्र॒जाः । प्र॒जाः प्र । प्र॒जा इति॑ प्र—जाः । प्र ज॑नयन्ति । ज॒नय॑न्ति यत् । यदु॑पा॒शुपा॒त्रेण॑ । उ॒पा॒शु-
पा॒त्रेण॑ पा॒त्नीव॑तम् । उ॒पा॒शुपा॒त्रेणे॒त्यु॒पा॒शु—पा॒त्रेण॑ । पा॒त्नीव॑तमा॒ग्र॒यणा॑त् । पा॒त्नीव॑तमि॒ति
पा॒त्नी—व॑तम् । आ॒ग्र॒यणा॑द् गृ॒हाति॑ । गृ॒हाति॑ प्र॒जाना॑म् । प्र॒जाना॑म् प्र॒जन॑नाय । प्र॒जाना॑मि॒ति
प्र—जा॑नाम् । प्र॒जन॑नाय तस्मा॑त् । प्र॒जन॑नायेति॑ प्र—ज॑ननाय । तस्मा॑त् प्रा॒णम् । प्रा॒णम् प्र॒जाः ।
प्रा॒णमि॒ति प्र—अ॒नम् । प्र॒जा अनु॑ । प्र॒जा इति॑ प्र—जाः । अनु॑ प्र । प्र जा॑यन्ते । जा॒यन्ते॑ दे॒वाः ।
दे॒वा वै । वा इ॒त इ॒तः । इ॒त इ॒तः प॒त्नीः । इ॒त इ॒त इ॒तीतः—इ॒तः । प॒त्नीः सु॒वर्ग॑म् । सु॒वर्ग॑ल्लो॒कम् ।
सु॒वर्ग॑मि॒ति सु॒वः—ग॑म् । ॥ [२६] ॥ लो॒कम॑जिगा॒सन्न॑ । अ॒जिगा॒सन् ते॑ । ते सु॒वर्ग॑म् । सु॒व-
र्ग॑ल्लो॒कम् । सु॒वर्ग॑मि॒ति सु॒वः—ग॑म् । लो॒कम् न । न प्र । प्रा॒जा॒नन्न॑ । अ॒जा॒नन् ते॑ । त ए॒तम् । ए॒तम्
पा॒त्नीव॑तम् । पा॒त्नीव॑तम॒पश्य॑न्न । पा॒त्नीव॑तमि॒ति पा॒त्नी—व॑तम् । अ॒पश्य॑न् तम् । तम॑गृ॒ह्यत॑ ।
अ॒गृ॒ह्यत॑ ततः॑ । ततो॑ वै । वै ते । ते सु॒वर्ग॑म् । सु॒वर्ग॑ल्लो॒कम् । सु॒वर्ग॑मि॒ति सु॒वः—ग॑म् । लो॒कम्
प्र । प्रा॒जा॒नन्न॑ । अ॒जा॒नन् यत् । यत् पा॒त्नीव॑तः । पा॒त्नीव॑तो गृ॒ह्यते॑ । पा॒त्नीव॑त इति॑ पा॒त्नी—व॑तः ।
गृ॒ह्यते॑ सु॒वर्ग॑स्य । सु॒वर्ग॑स्य लो॒कस्य॑ । सु॒वर्ग॑स्येति॑ सु॒वः—ग॑स्य । लो॒कस्य॑ प्र॒ज्ञा॑त्यै । प्र॒ज्ञा॑त्यै
सः । प्र॒ज्ञा॑त्या इति॑ प्र—ज्ञा॑त्यै । स सोमः॑ । सोमो॑ न । नाति॑ष्ठत । अ॒ति॒ष्ठत॑ स्त्री॒भ्यः । स्त्री॒भ्यो

गृह्यमाणः । गृह्यमाणस्तम् । तम् घृतम् । घृतवज्रम् । वज्रम् कृत्वा । कृत्वाऽघ्नन् । अघ्नन् तम् ।
तम् निरिन्द्रियम् । निरिन्द्रियम् भूतम् । निरिन्द्रियमिति निः—इन्द्रियम् । भूतमगृह्णन् । अगृह्णन्
तस्मात् । तस्मात् स्त्रियः । स्त्रियो निरिन्द्रियाः । निरिन्द्रिया अदायादीः । निरिन्द्रिया इति निः—
इन्द्रियाः । अदायादीरपि । अदायादीरित्यदाय—अदीः । अपि पापात् । पापात् पुंसः । पुंस
उपस्तितरम् । उपस्तितरवदन्ति । उपस्तितरमित्युपस्ति—तरम् ॥ [२७] ॥ वदन्ति यत् ।
यद् घृतेन । घृतेन पालीवतम् । पालीवतः श्रीणाति । पालीवतमिति पाली—वतम् । श्रीणाति
वज्रेण । वज्रेणैव । एवैनम् । एनवशे । वशे कृत्वा । कृत्वा गृह्णाति । गृह्णात्युपयामगृहीतः । उप-
यामगृहीतोऽसि । उपयामगृहीत इत्युपयाम—गृहीतः । असीति । इत्याह । आहेयम् । इयवै ।
वा उपयामः । उपयामस्तस्मात् । उपयाम इत्युप—यामः । तस्मादिमाम् । इमाम् प्रजाः । प्रजा
अनु । प्रजा इति प्र—जाः । अनु प्र । प्र जायन्ते । जायन्ते बृहस्पतिसुतस्य । बृहस्पतिसुतस्य ते ।
बृहस्पतिसुतस्येति बृहस्पति—सुतस्य । त इति । इत्याह । आह ब्रह्म । ब्रह्म वै । वै देवानाम् ।
देवानाम् बृहस्पतिः । बृहस्पतिर् ब्रह्मणा । ब्रह्मणैव । एवास्मै । अस्मै प्रजाः । प्रजाः प्र । प्रजा
इति प्र—जाः । प्र जनयति । जनयतीन्दो । इन्दो इति । इन्दो इतीन्दो । इत्याह । आह रेतः ।
रेतो वै । वा इन्दुः । इन्दू रेतः । रेत एव । एव तत् । तद् दधाति । दधातीन्द्रियावः । इन्द्रियाव
इति । इन्द्रियाव इत् ईन्द्रिय—वः । इत्याह ॥ [२८] ॥ आह प्रजाः । प्रजा वै । प्रजा इति
प्र—जाः । वा इन्द्रियम् । इन्द्रियम् प्रजाः । प्रजा एव । प्रजा इति प्र—जाः । एवास्मै । अस्मै प्र ।
प्र जनयति । जनयत्यग्ना(३) इ । अग्ना(३) इति । इत्याह । आहग्निः । अग्निर् वै । वै रेतोधाः ।
रेतोधाः पत्नीवः । रेतोधा इति रेतः—धाः । पत्नीव इति । पत्नीव इति पत्नी—वः । इत्याह । आह
मिथुनत्वाय । मिथुनत्वाय सजूः । मिथुनत्वायेति मिथुन—त्वाय । सजूर देवेन । सजूरिति स—
जूः । देवेन त्वष्टा । त्वष्टा सोमम् । सोमम् पिब । पिबेति । इत्याह । आह त्वष्टा । त्वष्टा वै । वै
पशूनाम् । पशूनाम् मिथुनानाम् । मिथुनानां रूपकृत् । रूपकृद् रूपम् । रूपकृदिति रूप—
कृत् । रूपमेव । एव पशुषु । पशुषु दधाति । दधाति देवाः । देवा वै । वै त्वष्टारम् । त्वष्टारमजि-
घांसन्न । अजिघांसन्थ सः । स पत्नीः । पत्नीः प्र । प्रापद्यत । अपद्यत तम् । तम् न । न प्रति ।
प्रति प्र । प्रायच्छन्न । अयच्छन् तस्मात् । तस्मादपि । अपि वद्धम् ॥ [२९] ॥ वद्धम्

प्रपन्नम् । प्रपन्नम् न । प्रपन्नमिति प्र—पन्नम् । न प्रति । प्रति प्र । प्र यच्छन्ति । यच्छन्ति तस्मात् ।
 तस्मात् पालीवते । पालीवते त्वष्ट्रे । पालीवत इति पाली—वते । त्वष्टेऽपि । अपि गृह्यते । गृह्यते
 न । न सादयति । सादयत्यसन्नात् । असन्नादधि । हि प्रजाः । प्रजाः प्रजायन्ते । प्रजा इति प्र—
 जाः । प्रजायन्ते न । प्रजायन्त इति प्र—जायन्ते । नानु । अनु वषट् । वषट् करोति । करोति यत् ।
 यदनुवषट्कुर्यात् । अनुवषट्कुर्याद् रुद्रम् । अनुवषट्कुर्यादित्यनु—वषट्कुर्यात् । रुद्रम् प्रजाः ।
 प्रजा अन्ववसृजेत् । प्रजा इति प्र—जाः । अन्ववसृजेद् यत् । अन्ववसृजेदित्यनु—अवसृजेत् ।
 यन् न । नानुवषट्कुर्यात् । अनुवषट्कुर्यादशान्तम् । अनुवषट्कुर्यादित्यनु—वषट्कुर्यात् । अशा-
 न्तमग्नीत् । अग्नीथ सोमम् । अग्नीदित्यग्नि—इत् । सोमम् भर्षयेत् । भर्षयेदुपांशु । उपांशु-
 श्वनु । उपांशुश्चित्युप—अंशु । अनु वषट् । वषट् करोति । करोति न । न रुद्रम् । रुद्रम् प्रजाः ।
 प्रजा अन्ववसृजति । प्रजा इति प्र—जाः । अन्ववसृजति शान्तम् । अन्ववसृजतीत्यनु—अवसृ-
 जति । शान्तमग्नीत् । अग्नीथ सोमम् । अग्नीदित्यग्नि—इत् । सोमम् भर्षयति । भर्षयत्यग्नीत् ।
 अग्नीन् नेष्टुः । अग्नीदित्यग्नि—इत् । नेष्टुरुपस्थम् । उपस्थमा । उपस्थमित्युप—स्थम् । आ सीद ।
 सीद नेष्टुः । ॥ [३०] ॥ नेष्टुः पत्नीम् । पत्नीमुदानय । उदानयेति । उदानयेत्युत्—आनय ।
 इत्याह । आहाग्नीत् । अग्नीदेव । अग्नीदित्यग्नि—इत् । एव नेष्टरि । नेष्टरि रेतः । रेतो दधाति ।
 दधाति नेष्टा । नेष्टा पत्नियाम् । पत्नियामुद्गात्रा । उद्गात्रा सम् । उद्गात्रेत्युत्—गात्रा । सम्
 ख्यापयति । ख्यापयति प्रजापतिः । प्रजापतिर् वै । प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः । वा एषः । एष
 यत् । यदुद्गाता । उद्गाता प्रजानाम् । उद्गातेत्युत्—गाता । प्रजानाम् प्रजननाय । प्रजाना-
 मिति प्र—जानाम् । प्रजननायापः । प्रजननायेति प्र—जननाय । अप उप । उप प्र । प्र वर्तयति ।
 वर्तयति रेतः । रेत एव । एव तत् । तथ सिञ्चति । सिञ्चत्यूरुणा । ऊरुणोप । उप प्र । प्र वर्तयति ।
 वर्तयत्यूरुणा । ऊरुणा हि । हि रेतः । रेतः सिञ्चते । सिञ्चते नग्नङ्कृत्य । नग्नङ्कृत्योरुम् ।
 नग्नङ्कृत्येति नग्नम्—कृत्य । ऊरुमुप । उप प्र । प्र वर्तयति । वर्तयति यदा । यदा हि । हि नग्नः ।
 नग्न ऊरुः । ऊरुर् भवति । भवत्यथ । अथ मिथुनी । मिथुनी भवतः । भवतोऽथ । अथ रेतः ।
 रेतः सिञ्चते । सिञ्चतेऽथ । अथ प्रजाः । प्रजाः प्र । प्रजा इति प्र—जाः । प्र जायन्ते । जायन्त
 इति जायन्ते ॥ ॥ [३१] ॥

(पत्नीः सुवर्गं मुपस्तिर मिन्द्रियाव इत्य पिं सीद मिथुन्यं छौ च)

॥ ८ ॥

★

इन्द्रो वृत्रम्। वृत्रमहन्न। अहन् तस्य। तस्य शीर्षकपालम्। शीर्षकपालमुत्। शीर्षक-
पालमिति शीर्ष—कपालम्। उदौब्जत्। औब्जथ सः। स द्रोणकलशः। द्रोणकलशोऽभवत्।
द्रोणकलश इति द्रोण—कलशः। अभवत् तस्मात्। तस्माथ सोमः। सोमः सम्। समस्रवत्।
अस्रवथ सः। स हारियोजनः। हारियोजनोऽभवत्। हारियोजन इति हारि—योजनः। अभवत्
तम्। तव्वि। व्यचिकिथ्सत्। अचिकिथ्सज जुहवानी(३)। जुहवानी(३) मा। मा हौषा(३)म्।
हौषा(३)मिति। इति सः। सोऽमन्यत। अमन्यत् यत्। यद्घोष्यामि। होष्याम्यामम्। आमं
होष्यामि। होष्यामि यत्। यन् न। न होष्यामि। होष्यामि यज्ञवेशसम्। यज्ञवेशसम् करिष्यामि।
यज्ञवेशसमिति यज्ञ—वेशसम्। करिष्यामीति। इति तम्। तमदिध्रयत्। अदिध्रयत् होतुम्।
होतुं सः। सोऽग्निः। अग्निरब्रवीत्। अब्रवीन् न। न मयि। मय्यामम्। आमं होष्यसि।
होष्यसीति। इति तम्। तम् धानाभिः। धानाभिरश्रीणात्। अश्रीणात् तम्। ॥ [३२] ॥
तं श्रुतम्। श्रुतम् भूतम्। भूतमजुहोत्। अजुहोद् यत्। यद् धानाभिः। धानाभिरहारियो-
जनम्। हारियोजनं श्रीणाति। हारियोजनमिति हारि—योजनम्। श्रीणाति श्रुतत्वायं। श्रुत-
त्वायं श्रुतम्। श्रुतत्वायेति श्रुत—त्वायं। श्रुतमेव। एवैनम्। एनम् भूतम्। भूतम् जुहोति।
जुहोति बह्वीभिः। बह्वीभिः श्रीणाति। श्रीणात्येतावतीः। एतावतीरेव। एवास्यं। अस्यामुष्मिन्न।
अमुष्मिल्लोके। लोके कामदुघाः। कामदुघा भवन्ति। कामदुघा इति काम—दुघाः। भव-
न्त्यथो। अथो खलु। अथो इत्यथो। खल्वाहुः। आहुरेताः। एता वै। वा इन्द्रस्य। इन्द्रस्य
पृश्नयः। पृश्नयः कामदुघाः। कामदुघा यत्। कामदुघा इति काम—दुघाः। यद्धारियो-
जनीः। हारियोजनीरिति। हारियोजनीरिति हारि—योजनीः। इति तस्मात्। तस्माद् बह्वीभिः।
बह्वीभिः श्रीणीयात्। श्रीणीयादृक्सामे। ऋक्सामे वै। ऋक्सामे इत्यृक्—सामे। वा इन्द्रस्य।
इन्द्रस्य हरी। हरी सोमपानौ। हरी इति हरी। सोमपानौ तयोः। सोमपानाविति सोम—
पानौ। तयोः परिधयः। परिधय आधानम्। परिधय इति परि—धयः। आधानय्यत्। आधा-
नमित्या—धानम्। यदप्रहृत्य। अप्रहृत्य परिधीन्। अप्रहृत्येत्यप्र—हृत्य। परिधीन् जुहुयात्।

परिधीनिति परि—धीन्। जुहुयादन्तराधानाभ्याम्। अन्तराधानाभ्याम् घासम्। अन्तराधानाभ्यामित्यन्तः—आधानाभ्याम्। ॥ [३३] ॥ घासम् प्र। प्र यच्छेत्। यच्छेत् प्रहृत्य। प्रहृत्य परिधीन्। प्रहृत्येति प्र—हृत्य। परिधीन् जुहोति। परिधीनिति परि—धीन्। जुहोति निराधानाभ्याम्। निराधानाभ्यामेव। निराधानाभ्यामिति निः—आधानाभ्याम्। एव घासम्। घासम् प्र। प्र यच्छति। यच्छत्युन्नेता। उन्नेता जुहोति। उन्नेतेत्युत्—नेता। जुहोति यातयामा। यातयामेव। यातयामेति यात—यामा। इव हि। ह्येतर्हि। एतर्ह्यदध्वर्युः। अदध्वर्युः स्वगाकृतः। स्वगाकृतो यत्। स्वगाकृत इति स्वगा—कृतः। यददध्वर्युः। अदध्वर्युर् जुहुयात्। जुहुयाद् यथा। यथा विमुक्तम्। विमुक्तम् पुनः। विमुक्तमिति वि—मुक्तम्। पुनर् युनक्ति। युनक्ति तादृक्। तादृगेव। एव तत्। तच्छीरूषन्न। शीरूषन्नाधिनिधाय। अधिनिधाय जुहोति। अधिनिधयेत्यधि—निधाय। जुहोति शीरुषतः। शीरुषतो हि। हि सः। स समभवत्। समभवद् विक्रम्य। समभवदिति सम्—अभवत्। विक्रम्य जुहोति। विक्रम्येति वि—क्रम्य। जुहोति विक्रम्य। विक्रम्य हि। विक्रम्येति वि—क्रम्य। हीन्द्रः। इन्द्रो वृत्रम्। वृत्रमहन्न। अहन्थ समृद्ध्यै। समृद्ध्यै पशवः। समृद्ध्या इति सम्—ऋद्ध्यै। पशवो वै। वै हारियोजनीः। हारियोजनीर् यत्। हारियोजनीरिति हारि—योजनीः। यथ् सम्भिन्द्यात्। सम्भिन्द्यादल्पाः। सम्भिन्द्यादिति सम्—भिन्द्यात्। अल्पा एनम्। ॥ [३४] ॥ एनम् पशवः। पशवो भुञ्जन्तः। भुञ्जन्त उप। उप तिष्ठेरन्न। तिष्ठेरन्नयत्। यन् न। न सम्भिन्द्यात्। सम्भिन्द्याद् बहवः। सम्भिन्द्यादिति सम्—भिन्द्यात्। बहव एनम्। एनम् पशवः। पशवोऽभुञ्जन्तः। अभुञ्जन्त उप। उप तिष्ठेरन्न। तिष्ठेरन्न मनसा। मनसा सम्। सम् बाधते। बाधत उभयम्। उभयम् करोति। करोति बहवः। बहव एव। एवैनम्। एनम् पशवः। पशवो भुञ्जन्तः। भुञ्जन्त उप। उप तिष्ठन्ते। तिष्ठन्त उन्नेतरि। उन्नेतर्युपहवम्। उन्नेतरीत्युत्—नेतरि। उपहवमिच्छन्ते। उपहवमित्युप—हवम्। इच्छन्ते यः। य एव। एव तत्र। तत्र सोमपीथः। सोमपीथस्तम्। सोमपीथ इति सोम—पीथः। तमेव। एवाव। अव रुन्धते। रुन्धत उत्तरवेद्याम्। उत्तरवेद्याम् नि। उत्तरवेद्यामित्युत्तर—वेद्याम्। नि वपति। वपति पशवः। पशवो वै। वा उत्तरवेदिः। उत्तरवेदिः पशवः। उत्तरवेदिरित्युत्तर—वेदिः।

प॒शवौ॑ हा॒रियो॒जनीः॑ । हा॒रियो॒जनीः॑ प॒शुषु॑ । हा॒रियो॒जनी॑रिति॒ हा॒रि—यो॒जनीः॑ । प॒शुष्वे॒व । ए॒व
प॒शून् । प॒शून् प्र॒ति । प्र॒ति ष्ठा॒पय॑न्ति । स्था॒पय॑न्तीति॒ स्था॒पय॑न्ति ॥ ॥ [३५] ॥

(अ॒श्रीणा॒ दन्तरा॑धानाभ्या॒ मल्पाः॑ स्थापयन्ति)

॥ ९ ॥

★

ग्र॒हान॒वै । वा अ॒नु । अ॒नु प्र॒जाः । प्र॒जाः प॒शवः॑ । प्र॒जा इति॑ प्र—जाः । प॒शवः॑ प्र । प्र जा॑यन्ते ।
जा॑यन्त॒ उपा॑ऽश्वन्त॒र्यामौ॑ । उपा॑ऽश्वन्त॒र्यामा॑वजा॒वयः॑ । उपा॑ऽश्वन्त॒र्यामा॑वित्युपा॑ऽशु—अन्त॒-
र्यामौ॑ । अ॒जाव॑यः शु॒क्राम॑न्थिनौ । अ॒जाव॑य इत्य॒जा—अ॒वयः॑ । शु॒क्राम॑न्थिनौ॒ पुरु॑षाः । शु॒क्रा-
म॑न्थिना॒विति॑ शु॒क्रा—म॑न्थिनौ । पुरु॑षा ऋ॒तुग्र॑हान् । ऋ॒तुग्र॑हानेक॒शफाः॑ । ऋ॒तुग्र॑हानित्यु॒तु—
ग्र॑हान् । एक॒शफा॑ आ॒दित्य॑ग्र॒हम् । एक॒शफा॑ इत्येक—श॒फाः । आ॒दित्य॑ग्र॒हम् गा॑वः । आ॒दित्य॑-
ग्र॒हमित्या॑दित्य—ग्र॒हम् । गा॑व आ॒दित्य॑ग्र॒हः । आ॒दित्य॑ग्र॒हो भू॒रिष्ठा॑भिः । आ॒दित्य॑ग्र॒ह इत्या॑-
दित्य—ग्र॒हः । भू॒रिष्ठा॑भिर्ऋ॒ग्भिः । ऋ॒ग्भिर् गृ॑ह्यते । ऋ॒ग्भिरित्यृक्—भिः । गृ॑ह्यते तस्मा॑त् ।
तस्मा॑द् गा॑वः । गा॑वः प॒शूनाम् । प॒शूनाम् भू॒रिष्ठाः॑ । भू॒रिष्ठा॑ यत् । यत् त्रिः । त्रि॒रुपा॑ऽशुम् ।
उपा॑ऽशु॒ हस्ते॑न । उपा॑ऽशु॒मित्यु॑प—अ॒शुम् । हस्ते॑न वि॒गृह्णा॑ति । वि॒गृह्णा॑ति तस्मा॑त् । वि॒गृ-
ह्णा॑तीति॒ वि—गृ॑ह्णाति । तस्मा॑द् द्वौ । द्वौ त्रीन् । त्रीन्जा । अ॒जा ज॒नय॑ति । ज॒नय॑त्यथ । अथा-
व॑यः । अ॒वयो॑ भू॒र्यसीः॑ । भू॒र्यसीः॑ पि॒ता । पि॒ता वै । वा ए॒षः । ए॒ष यत् । यदा॑ग्र॒यणः॑ । आ॒ग्र-
य॑णः पु॒त्रः । पु॒त्रः क॒लशः॑ । क॒लशो॑ यत् । यदा॑ग्र॒यणः॑ । आ॒ग्रय॑ण उ॒पद॑स्येत् । उ॒पद॑स्येत्
क॒लशा॑त् । उ॒पद॑स्येदित्यु॑प—द॑स्येत् । क॒लशा॑द् गृ॒ह्णीया॑त् । गृ॒ह्णीया॑द् यथा॑ । यथा॑ पि॒ता । पि॒ता
पु॒त्रम् ॥ [३६] ॥ पु॒त्रम् र्वि॒षितः॑ । र्वि॒षित उ॑प॒धाव॑ति । उ॒पधा॑वति ता॒दृक् । उ॒पधा॑वतीत्यु॑प—
धा॑वति । ता॒दृगे॒व । ए॒व तत् । तद् यत् । यत् क॒लशः॑ । क॒लशो॑ उ॒पद॑स्येत् । उ॒पद॑स्येदा॒ग्रय॑णात् ।
उ॒पद॑स्येदित्यु॑प—द॑स्येत् । आ॒ग्रय॑णाद् गृ॒ह्णीया॑त् । गृ॒ह्णीया॑द् यथा॑ । यथा॑ पु॒त्रः । पु॒त्रः पि॒तर॑म् ।
पि॒तर॑म् र्वि॒षितः॑ । र्वि॒षित उ॑प॒धाव॑ति । उ॒पधा॑वति ता॒दृक् । उ॒पधा॑वतीत्यु॑प—धा॑वति । ता॒दृगे॒व ।
ए॒व तत् । तदा॑त्मा । आ॒त्मा वै । वा ए॒षः । ए॒ष य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्य॑ यत् । यदा॑ग्र॒यणः॑ । आ॒ग्रय॑णो
यत् । यद् ग्र॒हः । ग्र॒हो वा । वा क॒लशः॑ । क॒लशो॑ वा । वो॒पद॑स्येत् । उ॒पद॑स्येदा॒ग्रय॑णात् । उ॒प-
द॑स्येदित्यु॑प—द॑स्येत् । आ॒ग्रय॑णाद् गृ॒ह्णीया॑त् । गृ॒ह्णीया॑दा॒त्मनः॑ । आ॒त्मन॑ ए॒व । ए॒वाधि॑ । अधि॑

यज्ञम्। यज्ञम् निः। निष्करोति। करोत्यविज्ञातः। अविज्ञातो वै। अविज्ञात इत्यवि—ज्ञातः।
 वा एषः। एष गृह्यते। गृह्यते यत्। यदाग्रयणः। आग्रयणः स्थाल्या। स्थाल्या गृह्णाति। गृह्णाति
 वायव्येन। वायव्येन जुहोति। जुहोति तस्मात्। तस्माद् गर्भेण॥ ॥ [३७] ॥ गर्भेणाविज्ञातेन।
 अविज्ञातेन ब्रह्महा। अविज्ञातेनेत्यवि—ज्ञातेन। ब्रह्महाऽवभृथम्। ब्रह्महेति ब्रह्म—हा। अव-
 भृथमव। अवभृथमित्यव—भृथम्। अव यन्ति। यन्ति परा। परा स्थालीः। स्थालीरस्यन्ति।
 अस्यन्त्युत्। उद् वायव्यानि। वायव्यानि हरन्ति। हरन्ति तस्मात्। तस्मात् स्त्रियम्। स्त्रियम्
 जाताम्। जाताम् परा। पराऽस्यन्ति। अस्यन्त्युत्। उत् पुमांसम्। पुमांसं हरन्ति। हरन्ति
 यत्। यत् पुरोरुचम्। पुरोरुचमाह। पुरोरुचमिति पुरः—रुचम्। आह यथा। यथा वस्यसे।
 वस्यसे आहरति। आहरति तादृक्। आहरतीत्या—हरति। तादृगेव। एव तत्। तद् यत्। यद्
 ग्रहम्। ग्रहम् गृह्णाति। गृह्णाति यथा। यथा वस्यसे। वस्यसे आहृत्य। आहृत्य प्र। आहृतेत्या—
 हृत्य। प्राह। आह तादृक्। तादृगेव। एव तत्। तद् यत्। यत् सादयति। सादयति यथा।
 यथा वस्यसे। वस्यसे उपनिधाय। उपनिधायपक्रामति। उपनिधायेत्युप—निधाय। अपक्रा-
 मति तादृक्। अपक्रामतीत्यप—क्रामति। तादृगेव। एव तत्। तद् यत्। यद् वै। वै यज्ञस्य।
 यज्ञस्य साम्ना। साम्ना यजुषा। यजुषा क्रियते। क्रियते शिथिलम्। शिथिलम् तत्। तद् यत्।
 यद्वा। ऋचा तत्। तद् दृढम्। दृढम् पुरस्तादुपयामाः। पुरस्तादुपयामा यजुषा। पुरस्तादुप-
 यामा इति पुरस्तात्—उपयामाः। यजुषा गृह्यन्ते। गृह्यन्ते उपरिष्टादुपयामाः। उपरिष्टादुपयामा
 ऋचा। उपरिष्टादुपयामा इत्युपरिष्टात्—उपयामाः। ऋचा यज्ञस्य। यज्ञस्य धृत्यै। धृत्या इति
 धृत्यै॥ ॥ [३८] ॥

(यथा पिता तस्मा दपक्रामति तादृगेव तद् य दष्टादश च)

॥ १० ॥

★

प्रान्यानि। अन्यानि पात्राणि। पात्राणि युज्यन्ते। युज्यन्ते न। नान्यानि। अन्यानि यानि।
 यानि पराचीनानि। पराचीनानि प्रयुज्यन्ते। प्रयुज्यन्तेऽमुम्। प्रयुज्यन्त इति प्र—युजन्ते। अमु-
 मेव। एव तैः। तैर् लोकम्। लोकमभि। अभि जयति। जयति पराङ्। पराङिव। इव हि। हासौ।
 असौ लोकः। लोको यानि। यानि पुनः। पुनः प्रयुज्यन्ते। प्रयुज्यन्त इमम्। प्रयुज्यन्त इति प्र—

युज्यन्ते^१। इममेव। एव तैः। तैर् लोकम्। लोकमभि। अभि जयति। जयति पुनः पुनः। पुनः पुनरिव। पुनः पुनरिति पुनः—पुनः। इव हि। ह्ययम्। अयल्लोकः। लोकः प्र। प्रान्यानि। अन्यानि पात्राणि। पात्राणि युज्यन्ते^२। युज्यन्ते न। नान्यानि। अन्यानि यानि। यानि पराचीनानि। पराचीनानि प्रयुज्यन्ते^३। प्रयुज्यन्ते तानि। प्रयुज्यन्त इति प्र—युज्यन्ते^४। तान्यनु। अन्वोषधयः। ओषधयः परा^५। परा भवन्ति। भवन्ति यानि। यानि पुनः। पुनः प्रयुज्यन्ते^६॥ [३९] ॥ प्रयुज्यन्ते तानि। प्रयुज्यन्त इति प्र—युज्यन्ते^७। तान्यनु। अन्वोषधयः। ओषधयः पुनः। पुनरा। आ भवन्ति। भवन्ति प्र। प्रान्यानि। अन्यानि पात्राणि। पात्राणि युज्यन्ते^८। युज्यन्ते न। नान्यानि। अन्यानि यानि। यानि पराचीनानि। पराचीनानि प्रयुज्यन्ते^९। प्रयुज्यन्ते तानि। प्रयुज्यन्त इति प्र—युज्यन्ते^{१०}। तान्यनु। अन्वारण्याः। आरण्याः पशवः। पशवोऽरण्यम्। अरण्यमपं। अपं यन्ति। यन्ति यानि। यानि पुनः। पुनः प्रयुज्यन्ते^{११}। प्रयुज्यन्ते तानि। प्रयुज्यन्त इति प्र—युज्यन्ते^{१२}। तान्यनु। अनु ग्राम्याः। ग्राम्याः पशवः। पशवो ग्रामम्। ग्राममुपावयन्ति। उपावयन्ति यः। उपावयन्तीत्युप—अवयन्ति। यो वै। वै ग्रहाणाम्। ग्रहाणाम् निदानम्। निदानं वेदं। निदानमिति नि—दानम्। वेदं निदानवान्। निदानवान् भवति। निदानवानिति निदानं—वान्। भवत्याज्यम्। आज्यमिति। इत्युक्थम्। उक्थम् तत्। तद् वै। वै ग्रहाणाम्। ग्रहाणाम् निदानम्। निदानय्यत्। निदानमिति नि—दानम्। यदुपांशु। उपांशु शंसति। उपांश्वित्युप—अंशु। शंसति तत्। तदुपांश्वन्तर्यामयोः॥ [४०] ॥ उपांश्वन्तर्यामयोर् यत्। उपांश्वन्तर्यामयोरित्युपांशु—अन्तर्यामयोः। यदुच्चैः। उच्चैस्तत्। तदितरेषाम्। इतरेषाम् ग्रहाणाम्। ग्रहाणामेतत्। एतद् वै। वै ग्रहाणाम्। ग्रहाणाम् निदानम्। निदानय्यः। निदानमिति नि—दानम्। य एवम्। एव वेदं। वेदं निदानवान्। निदानवान् भवति। निदानवानिति निदानं—वान्। भवति यः। यो वै। वै ग्रहाणाम्। ग्रहाणाम् मिथुनम्। मिथुनं वेदं। वेदं प्र। प्र प्रजया^{१३}। प्रजया पशुभिः। प्रजयेति प्र—जया^{१४}। पशुभिर् मिथुनैः। पशुभिरिति पशुभिः। मिथुनैर् जायते। जायते स्थालीभिः। स्थालीभिरन्ये। अन्ये ग्रहाः। ग्रहा गृह्यन्ते^{१५}। गृह्यन्ते वायव्यैः। वायव्यैरन्ये। अन्य एतत्। एतद् वै। वै ग्रहाणाम्। ग्रहाणाम् मिथुनम्। मिथुनय्यः। य एवम्। एव वेदं। वेदं प्र। प्र प्रजया^{१६}। प्रजया पशुभिः। प्रजयेति प्र—जया^{१७}। पशुभिर् मिथुनैः।

पशुभिरिति पशु—भिः। मिथुनैर्जीयते। जायत इन्द्रः। इन्द्रस्त्वष्टुः। त्वष्टुः सोमम्। सोमम-
भीषह। अभीषहाऽपिबत्। अभीषहेत्यभि—सह। अपिबत् सः। स विष्वङ्ङ्। विष्वङ्ङ्वि।
॥ [४१] ॥ व्याच्छत्। आच्छत् सः। स आत्मन्। आत्मन्नारमणम्। आरमणम् न। आरम-
णमित्या—रमणम्। नाविन्दत्। अविन्दत् सः। स एतान्। एताननुसवनम्। अनुसवनम् पुरो-
डाशान्। अनुसवनमित्यनु—सवनम्। पुरोडाशानपश्यत्। अपश्यत् तान्। तान् निः। निर-
वपत्। अवपत् तैः। तैर् वै। वै सः। स आत्मन्। आत्मन्नारमणम्। आरमणमकुरुत्। आर-
मणमित्या—रमणम्। अकुरुत् तस्मात्। तस्मादनुसवनम्। अनुसवनम् पुरोडाशाः। अनुसव-
नमित्यनु—सवनम्। पुरोडाशा निः। निरुप्यन्ते। उप्यन्ते तस्मात्। तस्मादनुसवनम्। अनुस-
वनम् पुरोडाशानाम्। अनुसवनमित्यनु—सवनम्। पुरोडाशानाम् प्र। प्राश्नीयात्। अश्नी-
यादात्मन्। आत्मन्नेव। एवारमणम्। आरमणम् कुरुते। आरमणमित्या—रमणम्। कुरुते
न। नैनम्। एन५ सोमः। सोमोऽति। अति पवते। पवते ब्रह्मवादिनः। ब्रह्मवादिनो वदन्ति।
ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म—वादिनः। वदन्ति न। नर्चा। ऋचा न। न यजुषा। यजुषा पङ्क्तिः।
पङ्क्तिराप्यते। आप्यतेऽथ। अथ किम्। किं यज्ञस्य। यज्ञस्य पाङ्क्तत्वम्। पाङ्क्तत्वमिति।
पाङ्क्तत्वमिति पाङ्क्त—त्वम्। इति धानाः। धानाः करम्भः। करम्भः परिवापः। परिवापः
पुरोडाशः। परिवाप इति परि—वापः। पुरोडाशः पयस्या। पयस्या तेन। तेन पङ्क्तिः।
पङ्क्तिराप्यते। आप्यते तत्। तद् यज्ञस्य। यज्ञस्य पाङ्क्तत्वम्। पाङ्क्तत्वमिति पाङ्क्त—
त्वम्॥ ॥ [४२] ॥

(भवन्ति यानि पुनः शस्सन्ति त द्विष्वङ् किम् चतुर्दश च)

॥ ११ ॥

॥ हरिः ॐ ॥

षष्ठकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः — क्रम पाठः — समाप्तः

अनुवाकाः	पञ्चशत्यः
११	४२

ॐ